

ЕНКАУСТИКА (грец. *ἐγκαυστική*, від *ἐκαίω* — випалюю) — станковий та монументальний восковий живопис; техніка живопису гарячими восковими фарбами на дереві, полотні, тиньку металевими інструментами. Мистецтво воск. живопису виникло у Стародав. Єгипті бл. 5-ти тис. р. тому. Розквіт Е. припав на 5–3 ст. до н. е. у Стародав. Римі, Греції, Візантії. Е. використовували переважно у станк. живописі та зовн. монум.-декор. розписах для захисту від впливу середовища. Греки покривали воском мармур. споруди й статуї для декору та захисту; у техніці Е. розписували судна, саркофаги, стіни будівель. Єгиптяни від 14 ст. до н. е. у техніці Е. оформляли фасади храмів. У 1 ст. до н. е. — 4 ст. н. е. виконано фаум. портрети на дошках, по-ґрунтованих сумішшю воску, смол та олій (знайдені 1880). Своїми властивостями техніка Е. завдячує малій хім. активності спеціально приготованого воску, який майже не піддається дії часу й вологості, зберігаючи первісну свіжість кольору, щільність та фактуру шару фарби. Найкращою за якістю вважають античну Е., яку виконували розрідженими (завдяки нагріванню) фарбами (віск, смоли, олія, пігмент) за допомогою метал. інструментів або пензля; роботу обробляли вогнем (гаряча Е.). У ній працювали Зевксис і Паррасій із Ефеса (5–4 ст. до н. е.). Писали на дошці попередньо розігрітим бронз. стрижнем із лопаткою на кінці —

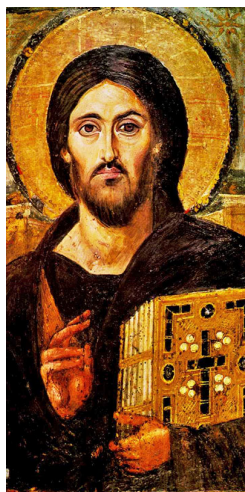
каутерієм, на пластинках слонової кістки — кестром (різцем для прокреслення контурів зображення). У середньовіччі застосовували холодну Е. (воск. фарби на скипидарі, іноді розріджували розчинами, що випаровувалися; твори виконували пензлями, фарб. шар нагрівали наприкінці); нею виконано візант. ікони 4–12 ст. Найяскравіший іконогр. приклад техніки Е. — ікона «Спас Вседержитель» з Синай. монастиря св. Катерини (Єгипет, 6 ст. н. е.). Воск. малярство у 12–14 ст. поступилося місцем зручнішим технікам темпери та олій. У 20–21 ст. Е. застосовують переважно під час реставрац. робіт для зміцнення фарбового шару й заповнення його втрат, у монум.-декор. розписах на мармурі, дереві, цементі. Упродовж століть вчені прагнули розкрити таємницю енкауст. живопису. В епоху Відродження це намагався з'ясувати Леонардо да Вінчі. Дослідж. Е. займалися також Е. Берґер, Г. Шмідт, В. Хвостенко. Техніку Е. відтворила М. Дольницька (пуній. віск змішувала з мор. водою).

Рекомендована література

1. Хвостенко Т. В. Энкаустика. Искусство, пережившее тысячелетия. Москва, 1985.

Т. І. Березюк

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Енкаустика / Т. І. Березюк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-17907>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).